

L'Administració francesa va crear el 1975 un organisme públic, el Conservatori de l'Espai Litoral i de les Riberes Lacustres, l'objectiu del qual és la compra d'espais situats a vorera de mar per a la seva protecció. L'exemple és exportable a molts d'altres indrets de la Mediterrània, on la pressió urbanitzadora fa necessari poder disposar de zones públiques. Tal volta fos una bona idea que la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, o el mateix Estat espanyol, disposassin d'un instrument com aquest per preservar l'entorn costaner.

El Conservatori del Litoral, un bon exemple francès

GEA

Les Directrius d'Ordenació Territorial, com abans la Llei d'Espais Naturals, estableix tot un seguit de normes per a la protecció de l'entorn i, d'una manera molt significativa, de les zones litorals no urbanitzades. Però aquestes lleis no gestionen el territori i, per tant, fan que les normatives siguin més teòriques que pràctiques a mesura que s'incrementa la pressió humana. A França, des de fa vint-i-cinc anys, funciona un organisme públic que, traslladat a les Illes, podria ser útil per, si més no, crear una borsa de zones públiques que l'Administració i les entitats conservacionistes podrien gestionar en funció d'una política real de conservació de la natura i, de la mateixa necessitat d'esbarjo de la població. Jean-Claude Bonnafé, delegat general del Conservatori de l'Espai Litoral i Riberes Lacustres creu que la idea és factible a Espanya i així ho exposava a un article: "L'obertura cap als altres països és indispensable. Si la situació territorial, la pressió de l'urbanisme, l'eficàcia de la reglamentació poden variar d'un país a l'altre, la protecció del litoral representa una tasca que ultrapassa àmpliament les fronteres i per això els contactes internacionals i els intercanvis d'experiències són profitosos".

En aquest sentit, el delegat general del Conservatori del Litoral creu que la seva acció ha "tengut en compte des del seu naixement la dimensió europea i internacional d'una política territorial de protecció de les riberes, a la vegada per guiar algunes de les seves intervencions i per participar en intercanvis (...) la interdependència dels paratges, dels llocs de descans per a l'avifauna migratòria, és a l'origen de certs grans paratges i de l'agermanament de vuit paratges del Conservatori amb els països de la CEE". La protecció del medi ambient no és una qüestió estrictament local. Per això, l'entitat de la qual parlem pren part d'organismes internacionals, com el Consell d'Europa, la UNESCO o la Conferència de Regions Marítimes Perifèriques i, alhora, es beneficia de finançaments europeus.

VINT-I-CINC ANYS D'HISTÒRIA

Va néixer el 1975 a partir d'una constatació: malgrat el ventall de la reglamentació existent (plans territorials, paratges classificats, reserves naturals, etcètera) anava creixent, també augmentaven els riscos de veure desaparèi-

xer els espais naturals del litoral que, en definitiva, constituïen el principal atractiu de les regions situades a la costa. A l'Estat francès, en aquell moment, a deu dels vint-i-cinc departaments litorals el grau d'urbanització a vorera de mar superava el 50%.

Davant d'aquesta situació, el govern francès prengué la iniciativa, i el 10 de juliol, el Parlament votà la Llei de creació del Conservatori, un ens públic administratiu especialitzat que rebé l'encàrrec de portar una política de "salvaguarda de l'espai litoral, de respecte als paratges naturals i d'equilibri ecològic", mitjançant la compra directa de terrenys. L'ens té atribucions per actuar a vint regions, quaranta-cinc departaments i a més de mil municipis en un litoral de quasi 7.700 quilòmetres que inclou també els anomenats territoris d'ultramar, com les illes de Reunió, Martinica o Guadalupe. El Conservatori actua per "fer prendre en consideració als elegits locals la importància d'un patrimoni del qual són els dipositaris i garants per a les generacions futures".

El Conservatori, en el qual hi tenen representació les grans associacions de conservació del medi ambient, s'organitza en regions litorals a l'entorn de set estructures

descentralitzades: els Consells de Riberes (Manche-Mar del Nord, Atlàntic, Mediterrani, Còrsega, Llacs, Antilles-Guyenne i Reunió), cadascun dels quals funciona sobre la base d'un reduït equip professional capaç de dinamitzar les decisions que prenen. Els consells són polítics, formats per polítics elegits per ocupar càrrecs en els diferents nivells administratius, però l'execució dels projectes s'encarrega a l'esmentat equip. Això fa que en opinió del conseller delegat del Conservatori es pugui parlar "d'un petit organisme al servei d'una gran política".

AIXÍ FUNCIONA

Com funciona el Conservatori? Aquests són alguns dels trets principals extrets de l'article de Jean-Claude Bonnafé:

* Els terrenys adquirits pel Conservatori esdevenen inalienables. Per poder vendre, fins i tot per a petits ajustos de parcel·les, una part dels terrenys adquirits (classificats al "domini propi") caldria un vot favorable de les tres quartes parts del Consell d'Administració, seguit d'un decret del Consell d'Estat, cosa que no ha succeït mai des de la seva creació.

* Els paratges adquirits pel Conservatori són tramesos intactes directament a les generacions futures.

* El Conservatori posseeix tots els mitjans jurídics per portar a terme la seva missió: adquisició amigable, dret de preempció, possibilitat d'expropiació.

* Els seus mitjans financers provenen essencialment d'una dotació anual de l'Estat de cent milions de francs, als quals s'afegeixen fons que provenen de col·lectivitats locals, representant una mitjana de tres a quatre milions cada any. I endemés té possibilitat de rebre donacions i llegats.

* Les seves adquisicions no substitueixen cap altre model de protecció existent: plans d'ocupació de sòls comuns, classificació de sòls, reserva natural, etcètera, sinó que completen i conformen la protecció reglamentària. De fet, qualsevol sigui la protecció aplicada, el Conservatori intervé en tres grans casos:

1.- Quan el terreny és objecte de pressions urbanístiques, que posen en perill la reglamentació existent (venda de parcel·les, construccions il·legals, demandes repe-

tides de derogacions).

2.- Quan el terreny es degrada, quan cal fer-hi obres per a la rehabilitació.

3.- Quan el terreny és tancat i cal obrir-lo al públic.

UNA GESTIÓ COMPARTIDA

Des de la seva creació, el Conservatori ha adquirit més de tres-cents paratges amb una superfície de quasi cinquanta mil hectàrees que formen un

conjunt prou divers: costa rocosa, costa dunar, albuferes, penya-segats, garriga, prat... Entre els més destacables destaquen Les Agriates, un espai de 4.500 hectàrees a Còrsega i el bosc a la Roïna, 3.000 hectàrees situades en plena Costa Brava.

Un cop adquirits, el Conservatori no gestiona directament els terrenys, sinó que ho fa a través de convenis amb les col·lectivitats locals, amb altres ens públics -com l'Oficina Nacional de Boscos- o amb associacions de defensa del medi ambient. Però si no hi intervé directament sí que es fa responsable de la conservació mitjançant una

estricta vigilància de la gestió que fan els altres. En la pràctica, la gestió s'efectua en sis etapes, cadascuna de les quals exigeix una estreta col·laboració amb les col·lectivitats locals:

-La primera etapa consisteix a establir un balanç ecològic que descriu les zones d'interès biològic i paisatgístic, i que proposa mesures de salvaguarda dels ecosistemes i per a l'obertura controlada al públic.

-La segona etapa imposa la confecció d'un programa d'obres per a protegir els medis naturals. Aquestes obres han d'impedir sistemàticament la circulació en automòbil

en els paratges (zones d'estacionament integrades en el paisatge permeten bloquejar els vehicles a l'entrada dels terrenys), reduir els riscos d'incendis (eixermada, esporçada) i organitzar la visita dels vianants creant rutes específiques.

-La tercera etapa consisteix en l'organització de la neteja i del manteniment corrent del paratge, el qual serà més o menys freqüentant, de l'abalisament dels terrenys mitjançant rètols de senyalització que porten l'emblema del Conservatori.

-La cinquena etapa és l'organització de la vigilància i de la guàrdia del terreny: el paper del guardià consisteix més a educar i a prevenir que no reprimir.

-La sisena i darrera etapa es refereix a la millora del paratge tant en funció de la natura com de l'accés dels visitants: repoblació, restabliment dels circuits d'aigua, manteniment dels canyissers, rehabilitació de les dunes, però també la creació de tiranys pedestres i circuits botànics, són endegaments diferents que serveixen per valorar o reviure els paratges adquirits.

En el marc d'aquesta gestió, la utilització dels edificis presents en el paratge en el moment de l'adquisició ha dut el Consell d'Administració a disposar les següents regles:

-demolició dels edificis sense interès estètic o històric ni utilització pràctica.

-conservació dels edificis útils per als menesters de la gestió: casa de guàrdia, local tècnic, casa de la natura, etcètera.

-rehabilitació dels edificis que presenten un interès històric o estètic.

És evident que la creació d'un Conservatori del Litoral, o de la Natura, pot ser útil per a les Illes Balears, o també la transformació d'alguns dels organismes ja existents. En qualsevol cas el que destaca de l'exemple francès és la filosofia: la formació d'una xarxa d'espais de propietat pública que garanteixen per sobre de totes les contingències la preservació i la gestió de la natura.

El Conservatori no gestiona directament els terrenys, sinó que ho fa a través de convenis amb les col·lectivitats locals, amb altres ens públics -com l'Oficina Nacional de Boscos- o amb associacions de defensa del medi ambient

El Conservatori francès, un exemple per a les Illes. A la fotografia, una imatge del Parc Natural de Cala Mondragó.